

AANSLUITING OF AANFLUITING?

**Wat is de meerwaarde
van een bewegingsagoog
binnen het speciale bewegingsonderwijs
ten opzichte van een leraar lichamelijke opvoeding
met betrekking tot autisten?**

Student: Milou Assink (s276972)

Stagebegeleider: Evert Draaijer

Scriptiebegeleider: Martin van den Blink

Scriptiebeoordelaar: Jeannette Verhoeven

School: School of Human Movements and Sports

Opleiding: Bewegingsagogie en Psychomotorische therapie

Datum: 12 juni 2008

Tegenwoordig lijkt het wel of er steeds meer kinderen met een stoornis binnen het autistische spectrum komen.

Wanneer je ook maar iets afwijkt van het gemiddelde krijg je al snel de stempel “autist”. Dit ‘hokjesdenken’ zorgt ervoor dat hier ook rekening mee moet worden gehouden binnen het onderwijs. Hoe kan je als bewegingsagoog het leerproces van een autist extra stimuleren? Door verschillende visies naast elkaar te leggen wellicht. In dit artikel staat centraal wat de bijdrage kan zijn van een bewegingsagoog in dit proces.

In dit artikel zal er worden beschreven wat de meerwaarde van een bewegingsagoog kan zijn binnen het speciale bewegingsonderwijs met betrekking tot autisten. Er zal in verschillende hoofdstukken worden beschreven, wat de verschillen en overeenkomsten zijn tussen een leraar lichamelijke opvoeding en een bewegingsagoog en wat de meerwaarde kan zijn voor autisten wanneer er een bewegingsagoog wordt betrokken in het bewegingsonderwijs. Eerst zal er een beter beeld worden geschetst over de aspecten van autisme binnen de muren van de gymzaal.

o Welke aspecten van autisme kom je in de gymzaal tegen?

Er bestaan verschillende uitingsvormen van autisme, Lorna Wing (Wing,1988) onderscheidt 3 hoofdtypes:

- Aloof; dit type wordt gekenmerkt door het in zijn/haar eigen wereld leven. Wijst ieder contact actief af en is erg in zichzelf gekeerd.
- Passive; dit type autist is erg passief ingesteld, onderneemt zelf niets en zoekt geen contact.
- Active but odd; dit type stelt zich juist erg actief op in het zoeken naar contact maar slaat aldor de plank mis.

Al deze types kom je tegen in de gymzaal, de één wat meer uitgesproken dan de ander. Autisten staan erom bekend dat ze erg op zichzelf gericht zijn en vaak moeite hebben met het maken van contact. Dit wordt veroorzaakt door een slecht ontwikkelde ‘Theory of mind’, (Premack en Woodruff, 1978; Leslie, 1987; Baron-Cohen, 1989) het besef dat iedereen zijn eigen gedachten en waarnemingen heeft, waardoor ze de wereld alleen vanuit hun eigen perspectief kunnen beleven.

Ook is er een verstoring bij de prikkelverwerking in de hersenen mogelijk, de prikkels die ze binnen krijgen worden op een andere wijze beleefd en verwerkt dan normaal het geval is.

De ‘Centrale coherentie’ (Frith, 1989/2003; Frith en Happé, 1994) is bij kinderen met autisme ook slecht ontwikkeld, dit is het vermogen de overeenkomst tussen dingen te zien en al eerder geleerde inzichten in nieuwe situaties toe te passen.

Wij kunnen prikkels verwerken tot zinvolle informatie, een autist kan dit niet en ziet de samenhang tussen de prikkels niet, hij beleeft ze als allemaal afzonderlijke deeltjes. Je zou het kunnen zien als allemaal afzonderlijke puzzelstukjes waar hij een puzzel van moet maken.

Voorbeeld uit de praktijk: Wanneer wij in de gymzaal een bank schuin tegen het wandrek zien staan, denken wij als snel, daar kun je vanaf glijden. Een autist ziet alleen een bank en een wandrek, en kan de koppeling tussen deze twee voorwerpen niet maken. Hierdoor gaat er veel meer tijd verloren aan de uitleg van een activiteit bij autisten dan bij andere kinderen.

Autisten leren door gewenning, voorspelbaarheid is daarom een erg belangrijke factor bij deze doelgroep.

Een autistisch kind heeft veel moeite met veranderingen, een verplaatst voorwerp kan al grote angst en verzet oproepen en gepaard gaan met agressief gedrag of gillen. (M. Delfos, 2006)

Voorbeeld uit de praktijk: Tijdens de gymles is er altijd een vaste structuur in de opstelling van de zaal te vinden. Dit om de voorspelbaarheid zo groot mogelijk te maken. Toen de opstelling van de zaal op een dag 180 graden gedraaid was, waren er verschillende kinderen die dit niet begrepen. Sommigen waren volledig de weg kwijt en de rest van de les van slag. De één had hier meer moeite mee dan de ander, sommige kinderen maakten de omschakeling sneller dan andere kinderen die met grote angst tegen de muur bleven staan.

De dieper liggende oorzaak hiervan is dat een verandering om een omschakeling vraagt, om verwerking van nieuwe prikkels dat bij mensen met een autistische stoornis een probleem is. Voornamelijk onverwachte, onaangekondigde veranderingen zorgen daarom voor verzet. (M. Delfos, 2006)

Voor zowel een leraar lichamelijke opvoeding als een bewegingsagoog is het dan ook de taak om zo voorspelbaar mogelijk te zijn door een duidelijke structuur aan te bieden. Dit zorgt ervoor dat het kind minder angstig is en hierdoor minder stress ervaart. In die situaties kan het kind het meest leren.

o Wat is het doel van het bewegingsonderwijs?

Vandaag de dag is het doel van het onderwijs in bewegen op de basisschool gericht op een verantwoorde deelname aan de bewegingscultuur. Het doel van het bewegingsonderwijs is de leerlingen breed te introduceren in de bewegingscultuur, ze moeten leren zelfstandig en gezamenlijk een bewegingsactiviteit op gang te houden. Belangrijk daarbij is dat ze rekening moeten houden met elkaar. (Harry Stegeman, 2000)

Kinderen spelen en bewegen van nature erg graag, dat is maar goed ook want bewegen is van essentiële betekenis voor de ontwikkeling van jonge kinderen. Kinderen ontdekken wat hun eigen mogelijkheden en beperkingen zijn en kunnen deze vergelijken met anderen. Dit vergelijkende aspect zorgt er dikwijls voor dat kinderen hun grenzen proberen te verleggen en hun beperkingen omzetten in vaardigheden.

Bij goed gekozen bewegingsonderwijsleersituaties is het op te lossen bewegingsprobleem voor de meeste kinderen eerder een uitdaging dan een onoverkomelijk hindernis. (J. Koekoek & G. v. Driel, 2006)

Het hoofddoel bij het bewegingsonderwijs in het speciale basisonderwijs is het plezier hebben in bewegen, het vertrouwen krijgen in zichzelf en succeservaringen opdoen. Het Son-rise programma (Son-rise, 1999) gaat uit van een speciale levensvisie. Het gaat uit van een positieve levensinstelling, van een geloven in de mogelijkheden van elke mens en dus van elk kind. Op grond van die visie is een werkwijze ontwikkeld om met 'speciale kinderen' om te gaan en hun de gewenste ondersteuning te geven.

Belangrijke kenmerken van Son-rise:

- Het gaat uit van het geloof in een groot onvermoeid (groei) potentieel in elk mens.
- In de opvoeding staat het voortdurend stimuleren en volgen centraal.

Als bewegingsagoog maar ook als leraar lichamelijke opvoeding zou je aan kunnen sluiten op deze werkwijze, met als gevolg een positiever zelfbeeld bij de autistische kinderen.

Waarom heeft een autist eigenlijk baat bij het speciale bewegingsonderwijs? Is het 'gewone' bewegingsonderwijs dan echt te hoog gegrepen? Dit zijn zaken die je je misschien afvraagt, daarom nu enkele voorbeelden van problemen waar een autist tegenaan kan lopen wanneer hij in het 'gewone' bewegingsonderwijs meedraait.

Op een reguliere basisschool wordt dikwijls veel minder structuur aangeboden binnen het bewegingsonderwijs dan op een speciale basisschool. Dit is al één probleem waar een autistisch kind tegenaan zou kunnen lopen. Kinderen van een reguliere basisschool zijn in staat om met minder structuur om te gaan, een autistisch kind kan dat niet, hij heeft deze structuur nodig om goed te kunnen functioneren. Ook zijn kinderen van het reguliere bewegingsonderwijs in staat om te gaan met veranderingen. Ze kunnen snel schakelen tussen verschillende situaties en oefeningen, ook dit zorgt voor problemen bij autistische kinderen. Bekend is ook dat binnen het reguliere bewegingsonderwijs veel grotere groepen worden gehanteerd. Er zijn klassen met wel 30 kinderen, je kunt je dan misschien voorstellen dat één autistisch kind daartussen, totaal ondersneeuwt. Als laatste voorbeeld wordt het onderwijstempo aangehaald, het tempo van leren ligt veel hoger bij kinderen van het reguliere bewegingsonderwijs. Zoals net ook al is aangestipt, kinderen met autisme hebben veel tijd nodig om een beweging of vaardigheid zich eigen te maken. Zij leren veelal door gewenning, wat veel tijd vergt, waardoor hun onderwijstempo veel lager ligt.

Voor het bewegingsonderwijs geldt dus, veel herhaling en voorspelbaarheid in de lessen aanbrengen waardoor het voor de kinderen minder als een verrassing overkomt. De kinderen weten waar ze aan toe zijn en kunnen zich hierop voorbereiden.

Bij veel kinderen met autisme zie je terug dat ze niets erger vinden dan falen, iets niet kunnen of iets verkeerd doen. Ze worden op dat moment geconfronteerd met hun tekorten en hun beperkingen terwijl ze juist die succeservaringen nodig hebben om een positief zelfbeeld te houden. Zeg nou zelf, het is toch veel leuker om iets tegen te komen en wel te kunnen dan iets tegen te komen dat je niet kunt?

Autisten zullen hun eigen mogelijkheden en beperkingen tegenkomen maar gaan hier anders mee om dan normaal het geval is. Wanneer ze tegen een beperking aanlopen vinden ze het vaak moeilijk om hier de uitdaging in te zien. (M. Delfos, 2006) Zij zullen eerder gefrustreerd raken om het feit dat iets bij een ander wel lukt en bij hen niet.

o Wat is bewegingsagogie, en welk doel heeft het precies?

De term bewegingsagogie duikt tegenwoordig steeds vaker op, maar wat doen bewegingsagogen nou precies?

Bewegingsagogie is het begeleiden van mensen met een beperking in bewegingssituaties. Deze beperkingen zijn psychisch, verstandelijk en/of lichamelijk van aard. Doel van de bewegingsagogie is het bevorderen van de mogelijkheid van deze mensen tot deelname aan bewegingssituaties teneinde het bestaansveld bewegen te (her)openen. Steekwoorden: begeleiden en reïntegreren. (L. Sietsma, 2002)

Een bewegingsagoog zoekt naar mogelijkheden om een deelnemer/cliënt met een beperking deel te laten nemen aan verschillende bewegingssituaties. Dit doet hij vanuit het perspectief van de deelnemer/cliënt, zodat deze aansluit op zijn/haar behoeften.

Voorbeeld uit de praktijk: een autist is erg snel afgeleid door wat er om hem heen gebeurt, hierdoor is het voor hem moeilijk om zich te concentreren op zijn taak.

De bewegingsagoog kan door sociale en materiële contextmanipulatie ervoor zorgen dat de autist minder aandacht heeft voor zijn omgeving en gericht met zijn taak bezig kan zijn. Door de context voor de autist prikkelarm te maken kan hij ervoor zorgen dat de autist zich beter kan concentreren.

De beperking van de autist is in dit geval het zich niet kunnen concentreren op zijn taak, de bewegingsagoog zoekt naar een mogelijkheid om dit toch voor elkaar te krijgen. Hij kijkt hierbij hoe hij de situatie kan veranderen zodat wat eerst onmogelijk leek, mogelijk wordt. Dit doet hij vanuit het perspectief van de autist.

Wat ook een doel is van bewegingsagogie is het laten integreren van de deelnemer in de samenleving. Sommige deelnemers ondervinden zoveel last van hun beperking dat ze hierdoor niet meer in de samenleving kunnen functioneren. Hier moet op een adequate manier naar worden gekeken en een oplossing voor worden gezocht.

De bewegingsagoog doet dit op bewegingsgebied, wanneer iemand bijvoorbeeld lichamelijke klachten heeft, zal hij er zorg voor dragen deze zoveel mogelijk weg te nemen en de deelnemer stapje voor stapje weer te laten integreren in de samenleving. Hij heeft hierbij een stimulerende, steunende functie die ervoor zorgt dat de deelnemer weer voldoende kan functioneren binnen de samenleving.

Hierbij zijn succeservaringen erg van belang, om het zelfvertrouwen van de deelnemer weer te verhogen. Het is dan ook belangrijk dat een bewegingsagoog oefeningen uitkiest die een succeservaring opleveren.

o Overeenkomsten en verschillen tussen bewegingsagogen en leraren lichamelijk opvoeding

Om terug te komen op de onderzoeksvraag, wat de meerwaarde kan zijn van een bewegingsagoog binnen het speciale bewegingsonderwijs, is het handig om de overeenkomsten en verschillen op een rijtje te zetten tussen bewegingsagogen en leraren lichamelijk opvoeding.

Belangrijk om te vermelden is dat er hier is uitgegaan van de lesstof op de Calo, er is gekeken naar hun opleidingsstructuur en daarin komen de volgende overeenkomsten en verschillen naar voren. Dit neemt dus niet weg dat er op andere soortgelijke opleidingen geen andere methodes en werkwijzen worden toegepast en aangeleerd.

Allereerst de overeenkomsten, zowel bewegingsagogen als leraren lichamelijke opvoeding hebben affiniteit met bewegen. Zij zien in dat bewegen bijdraagt aan de ontwikkeling van ieder kind, en dat het noodzakelijk is en dat het in een veilige context moet worden geoefend.

Ze willen allebei de kinderen wat leren over sport en bewegen. Over hun eigen mogelijkheden en beperkingen en die van de bewegingssituatie.

Ook besteden ze allebei aandacht aan houdings- en bewegingsvaardigheden en het leren omgaan met belasting en belastbaarheid.

Zowel bewegingsagogen als leraren lichamelijke opvoeding willen de kinderen iets aanleren wat met bewegen te maken heeft, leraren zullen meer ingaan op de uitvoering van de oefening, terwijl bewegingsagogen meer de nadruk leggen op bijvoorbeeld de omgangsvormen tussen de kinderen.

Dan de verschillen, ze hebben namelijk allebei een ander uitgangspunt.

Leraren lichamelijke opvoeding zitten meer op de uitvoering, zij gebruiken hierbij het **loopt't-leeft't-lukt't-principe** (C. Hazelebach, 1998)

Loopt 't: weet iedereen wat hij/zij moet doen en draait alles lekker door?

Leeft't: wordt er plezier beleefd bij het uitoefenen van de activiteiten?

Lukt't: lukken de activiteiten die zijn neergezet, wordt er succes ervaren?

Wanneer een leraar lichamelijke opvoeding een les evalueert, kijkt hij naar deze aspecten, liep de les, leefde de les en lukte de les? Je zou kunnen stellen dat dit de criteria zijn voor een "goede les".

Terwijl een bewegingsagoog meer kijkt naar de manier waarop iets gaat, of de manier waarop een autistisch kind iets aanpakt.

De bewegingsagoog kijkt vanuit de strategieën **ontmoeten, leren, sparren en vieren**. (Fellinger- Sietsema, 2005)

Ontmoeten: in samenhang ontdekken van eigen mogelijkheden en die van de bewegingssituatie

Leren: leren van motorische en sociale vaardigheden met het oog op het zich invoegen

Sparren: leren spelen met tegengesteld belang, met het oog op het meten met de ander dan wel met zichzelf

Vieren: verblijven in een bewegingssituatie met het oog op het tijdloos genieten.

Hoe zouden autistische kinderen hierop reageren? Dat is een vraag waarvan je het antwoord niet uit de literatuur kan halen, maar wel uit de praktijk. Autisten zullen het **ontmoeten** veel meemaken, elke verandering van een situatie is voor hen een nieuwe ontmoeting waarin ze hun eigen mogelijkheden leren ontdekken. Ook aan het **leren** van motorische en sociale vaardigheden wordt een groot deel van hun schooldag besteedt.

Ze zijn continue bezig met het leren van nieuwe en al eerder geleerde vaardigheden. Want zoals later in dit artikel verder zal worden uitgelegd, leren autisten vaak door gewenning en herkenning, dit komt doordat een autistisch kind relatief veel situaties als nieuw ervaart. Maar juist het onderdeel **sparren** zal bij autisten voor problemen zorgen. Zij missen namelijk het empathische vermogen, het invoelen bij anderen. Door een gebrekkige ik-anderdifferentiatie kan het kind zich slecht verplaatsen in een ander, het voelt hierbij onvoldoende aan wat er in een ander omgaat. Kinderen met een autistische stoornis zijn minder gericht op anderen, omdat ze vaak genoeg hebben aan zichzelf.(M. Delfos, 2006)

Het samenspelen of tegen elkaar spelen is daarom vaak te hoog gegrepen voor autisten. Het **vieren** daarentegen is voor autisten wel zeer geschikt, ze kunnen dit alleen doen en dit helpt bij het vergroten van het zelfvertrouwen. Door veel succeservaringen kunnen de autisten beter en meer genieten van hun kunnen.

o Aansluiten bij autisten in het algemeen en binnen het bewegingsonderwijs

Autisten kun je niet hetzelfde behandelen als ieder ander mens, ze hebben een speciale benadering nodig wil je tot ze doordringen en hun reactie kunnen begrijpen. Deze stoornis vraagt daarom een speciaal inzicht en een speciale inspanning van de omgeving.

Een centraal aspect in het begeleiden en opvoeden van mensen met autisme is het zoeken van aansluiting. (M. Zeevalking, 2000)

Als eerste moet er naar een oplossing worden gezocht voor het probleem dat zich voordoet. Daarnaast is het van belang de juiste betekenis te verlenen aan bepaald (probleem)gedrag. Elk gedrag heeft een functie en verduidelijking van deze functie vergroot de kans op daadwerkelijke aansluiting en ondersteuning.

Niet alleen het vinden van aansluiting is belangrijk bij de begeleiding van autisme ook hebben sommige typen van autisme behoefte aan versterking. Met versterking wordt het versterken van zijn of haar mogelijkheden bedoeld. Hier kun je bijvoorbeeld denken aan, zelfredzaamheid, sociale netwerken en sociale vaardigheden.

Vooraf bij het type 'active but odd' ligt het accent op het versterken, zodat hij zo min mogelijk afhankelijk is en zijn mogelijkheden optimaal kan benutten. (M. Zeevalking, 2000)

Binnen het bewegingsonderwijs zullen er veel aanpassingen plaats moeten vinden om een autistisch kind 'optimaal' te kunnen laten leren. Te denken valt aan de manier van contact maken, de manier van communicatie en de manier waarop het kind leert. Hier moet allemaal rekening mee worden gehouden wil je een autistisch kind tegemoetkomen.

Er moet aansluiting worden gevonden in de wijze waarop de autist contact maakt met zijn wereld. Hoe kijkt hij, luistert hij? Hoe beweegt hij zich door de ruimte? Door middel van videoanalyse kan hier dieper op ingegaan worden. Het is namelijk per persoon verschillend hoe hij of zij contact maakt met zijn wereld. Soms lijkt het alsof het kind dwars door je heen kijkt en je nauwelijks opmerkt, maar dit hoeft niet het geval te zijn. De ander wordt wel degelijk opgemerkt, maar op een niet-invoelbare manier.

De manier van communicatie is hier eigenlijk aan gekoppeld, immers contact maken betekent elkaar proberen te verstaan, oftewel communiceren.

Kenmerkend voor autisme is de informatieverwerkingsproblematiek, de opdracht ontgaat de leerling bij een mondelinge uitleg. Bij hem zullen vragen naar boven komen als; wat moet ik doen? Waar moet ik het doen? Wanneer moet ik het doen? Hoe lang gaat het duren? Om dit te voorkomen is het van belang dat de uitleg kort en bondig is, soms ondersteund of vervangen door visuele beelden.

Doordat visuele communicatie aanwezig blijft en niet wegvalt wanneer het uitgesproken is, hebben de kinderen meer tijd om het in zich op te nemen. Het puzzelstukje kan zo op de goede plaats worden gelegd. De wijze van visuele communicatie verschilt per kind, van verwijzers tot foto's en van plaatjes en pictogrammen tot geschreven taal.

Wanneer visuele communicatie niet noodzakelijk is, zijn er aandachtspunten waarop gelet moet worden bij de verbale communicatie.

Er moet bijvoorbeeld gecommuniceerd worden over de hoofdzaken; bijwoorden en tussenvoegsels worden niet begrepen. Probeer het bij enkele zaken te houden, en wees daarbij concreet. Ook is het van belang om daarbij te letten op de juiste tijdvolgorde, het maakt een verhaal voor kinderen al snel verwarrend wanneer alles door elkaar loopt.

Aansluiten in de wijze van leren is ook per kind verschillend, de één leert door gewenning en herkenning (passief leren), de ander juist door experimenteren en imiteren (actief leren).

Omdat voor iemand met autisme relatief veel 'nieuw' is, moet hij vaak langer dan normaal de ruimte krijgen om passief te leren, dus om te wennen en te herkennen. (M. Zeevalking, 2000)

Waarom kan een bewegingsagoog dit nu beter dan een leraar lichamelijke opvoeding zul je denken. Binnen de opleiding tot bewegingsagoog wordt er veel aandacht besteed aan de achtergronden van de verschillende stoornissen. Een bewegingsagoog heeft dus veel kennis over autisme, waardoor een bewegingsagoog beter weet wat je wel en juist niet moet doen om aansluiting te vinden. Dit zorgt er vervolgens weer voor dat je sneller kunt aansluiten en inspelen op de behoeftes van de autist, en dus ook sneller resultaat ziet.

Het resultaat is uiteindelijk, hetzelfde bereiken als een leraar lichamelijke opvoeding, alleen dan sneller dus efficiënter.

o Wat is de winst van een bewegingsagoog in het speciaal onderwijs

Om terug te komen op de vraag waar het eigenlijk allemaal om draait, wanneer een bewegingsagoog betrokken wordt in het speciale onderwijs, en dan met name in het bewegingsonderwijs, zullen er heel andere lessen ontstaan. Zoals net al is genoemd kijken bewegingsagogen anders naar kinderen dan leraren lichamelijke opvoeding. Wanneer er iets niet lukt bij een kind zal de leraar gaan zoeken naar een oplossing zodat het wel lukt. Een bewegingsagoog zal meer gaan kijken naar het waarom. Waarom lukt het bij het ene kind wel en bij het andere niet? Een leraar heeft vaak oog voor de uitvoering van een oefening, terwijl een bewegingsagoog juist kijkt naar de manier waarop een kind de activiteit doet of aanpakt.

Daarbij komt ook nog eens dat een bewegingsagoog ten alle tijden kan reflecteren op LECS. (P. Hekking)

L: lichamenlijk (voorbeeld: trillende handen, trage bewegingen)

E: emotioneel (voorbeeld: huilen, angstige gevoelens)

C: cognitief (voorbeeld: wat denkt iemand nu, vooroordelen)

S: sociaal (voorbeeld: gericht op zichzelf/ander, reacties op anderen)

Op deze manier kunnen ze het gedrag van iemand beschrijven, kunnen ze de belangrijkste aspecten ervan benoemen en kunnen ze ook zien op welk aspect ze moeten ingrijpen om het gedrag te beïnvloeden.

(Hierbij moet wel rekening worden gehouden met de context en het persoonlijke referentiekader van de bewegingsagoog.) Het probleem zit vaak in één of meerdere van deze aspecten. Door gericht te kijken naar de aspecten, kunnen ze ook gericht naar een oplossing zoeken.

De meerwaarde van een bewegingsagoog is dan ook dat de bewegingsagoog waarschijnlijk beter kan aansluiten bij de behoeftes van een autist. Een bewegingsagoog weet veel van de stoornis af waardoor hij de autist beter in zijn gedrag kan begrijpen en daardoor ook beter kan begeleiden. De autist voelt zich hierdoor gesteund en kan zo 'optimaal' leren. Waar de leraar lichamelijke opvoeding kijkt of de les goed loopt, leeft en lukt, kijkt een bewegingsagoog naar de modaliteiten met betrekking op de autist. Hij zal meer inzoomen op het individu terwijl een leraar lichamelijke opvoeding vaak naar het totaalplaatje kijkt.

Je zult denken, het is wel erg kort door de bocht, maar uit onderzoek naar de opleidingsstructuur van de Calo is gebleken dat leraren andere uitgangspunten hebben dan bewegingsagogen. Daarnaast is het van belang om te vermelden dat bewegingsagogen binnen het bewegingsonderwijs alleen een ondersteunende rol aannemen. Het is dus niet de bedoeling dat het werk van de leraar lichamelijke opvoeding volledig overgenomen wordt door een bewegingsagoog. Dit aangezien een bewegingsagoog geen lesgeefbevoegdheid heeft en weinig tot geen ervaring heeft met methodisch en didactisch handelen binnen een onderwijssetting.

o Conclusie

In dit artikel zijn verschillende aspecten aan bod gekomen, er is een duidelijk beeld geschetst van wat autisme precies inhoudt en hoe je hier op in kan springen. Zoals je hebt kunnen lezen zijn er verschillende uitingvormen van autisme, deze hebben allemaal een andere benaderingswijze en begeleidingsvorm nodig. Dit betekent dat ook binnen het bewegingsonderwijs hier rekening mee moet worden gehouden, dit brengt veel aanpassingen met zich mee om de situaties veilig te houden. De belangrijkste aanpassingen vinden plaats in de mate van aansluiting en versterking van het gedrag van het kind. Deze aanpassingen spelen een grote rol binnen het bewegingsonderwijs. Het doel van het speciale bewegingsonderwijs is anders dan bij het reguliere bewegingsonderwijs. Hierin vinden dus ook al aanpassingen plaats die ervoor zorgen dat het beter aansluit op de behoeftes van het autistische kind. Zo wordt er minder naar de prestaties gekeken en meer nadruk gelegd op het plezier.

Als antwoord op de onderzoeksvraag 'wat de meerwaarde van een bewegingsagoog kan zijn binnen het speciale bewegingsonderwijs met betrekking tot autisten', kan worden gesteld dat er zeker een winst te behalen valt. Een bewegingsagoog kijkt anders naar, en reageert anders op een autist dan een leraar lichamelijke opvoeding. Door de verschillende visies kan er beter op de behoeftes van de autist worden aangesloten. Door de achtergrond en vooropleiding van de bewegingsagoog heeft deze veel kennis paraat over de achtergrond van de stoornis. Hierdoor kan een bewegingsagoog zich waarschijnlijk beter verplaatsen in de leefwereld van een autist wat er weer voor zorgt dat deze hier beter op kan aansluiten. Door de verschillende visie's van de twee disciplines wordt er een volledig aanbod gerealiseerd.

De leraar lichamelijk opvoeding heeft daarbij als uitgangspunt loopt, leeft en lukt de les. En de bewegingsagoog kijkt vanuit de 4 modaliteiten, ontmoeten, leren, sparren en vieren. Deze uitgangspunten verschillen van elkaar, maar vullen elkaar daarbij ook aan. De leraar lichamelijke opvoeding kijkt meer naar de prestaties van het kind, en de bewegingsagoog kijkt meer naar de manier waarop het kind met de activiteit omgaat.

Daarbij gebruikt hij de LECS-indeling, hij observeert en reflecteert op de lichamelijke, emotionele, cognitieve en sociale aspecten van het kind.

Door hier gericht naar te kijken, kan hij ook gericht naar een oplossing zoeken.

Uit de geraadpleegde literatuur is gebleken dat bewegingsagogen zeker een bijdrage kunnen leveren aan het leerproces van autistische kinderen, 'aansluiting vinden' zijn hierbij de magische woorden. Het resultaat is uiteindelijk, hetzelfde bereiken als een leraar lichamelijke opvoeding, alleen dan sneller dus efficiënter. Dit levert voor de autist het volgende op, door een bewegingsagoog zal er beter op zijn behoeftes worden aangesloten en dit leidt tot meer succeservaringen, waardoor hij meer zelfvertrouwen krijgt en dus meer plezier beleeft aan de bewegingslessen. Een leraar lichamelijke opvoeding is minder gericht op het individu, waardoor de kans groot is dat er langer moet worden gezocht naar de juiste aansluiting. Dit betekent voor de autist dat deze langer moet wachten op zijn succeservaringen, met als gevolg minder plezier en minder zelfvertrouwen.

o Literatuurlijst:

- ◇ Stegeman, H. (2000). *Belang van bewegingsonderwijs*. Zeist: Jan Luiting fonds.
- ◇ Werkgroep Groels (1985). *Bewegen en didactiek, theorie en praktijk*. Groningen: Wolters-Noordhoff.
- ◇ Beets-Kessens, A., Deley, T., Donkers, A., van Galen, T., Smeets, K. & van Vugt, P. (2003) *Gedrag begrijpen*. Antwerpen - Apeldoorn: Garant.
- ◇ Peeters, T. (2004) *Autisme, van begrijpen tot begeleiden*. Antwerpen – Baarn: Hadewijch.
- ◇ Delfos, M.F. (2006) *Een vreemde wereld*. Amsterdam: SWP.
- ◇ Zeevalking, M. (2000) *Autisme: hoe te verstaan, hoe te begeleiden*. Houten: Bohn Stafleu & van Loghum.
- ◇ Mooij, C. & Zandstra, B. (2003) *De vakleerkracht lichamelijke opvoeding in het primair onderwijs*. KVLO en SLO.
- ◇ Oldeboom, B. (2002) *De les loopt, leeft en lukt!* Tijdschrift voor lerarenopleiders. Jaargang 23 (3).
- ◇ Sietsma, L. (2004) *Bewegingsagogie & Psychomotorische Therapie*. Syllabus 2^e jaar, G006.
- ◇ Hekking, P. (2007) *Docentenhandleiding BPT Werkplaats Therapeutische Vaardigheden*, 3^e jaar.
- ◇ Dokman, I., van Driel, G. & Verschuur, P. (2007) *Bewegen en methodisch denken & handelen*, Syllabus 2^e, 3^e en 4^e jaar, G107.

- ◇ http://www.windesheim.nl/portal/page?_pageid=559,1575376&_dad=portal&_schema=PORTAL
- ◇ <http://www.sportspectrumroessingh.nl/>
- ◇ www.roessingh.nl/PDF/Parkinson_revalidatie.pdf
- ◇ www.gobnet.nl/opleiding.php?id=11&p=6 - 27k

o Informatie over de auteur:

- ◇ Mia Zeevalking is orthopedagoog/GZ-psycholoog, werkzaam bij de Compaan in Den Haag, instelling voor wonen, dagbesteding, ontplooiing van mensen met een verstandelijke handicap en/of autisme. Zij houdt zich bezig met advisering, coaching, vorming en bijscholing van begeleiders, individuele diagnostiek en beeldvorming van cliënten met een verstandelijke handicap en/of autisme.
- ◇ Martine F. Deflos heeft klinische psychologie gestudeerd en is sinds 1975 werkzaam. Ze heeft langdurig ervaring opgedaan in het diagnosticeren en behandelen van kinderen, jeugdigen en volwassenen. Ze is onder andere gespecialiseerd in relatietherapie, autisme en eetstoornissen. Vanaf 1994 verzorgt zij naast haar therapeutische praktijk nascholing aan psychologen, psychiaters, orthopedagogen, artsen, maatschappelijk werkers en groepsleiders.
- ◇ Theo Peters studeerde in Leuven, Brussel, Londen en North Carolina. Hij stichtte in 1981 het Opleidingscentrum Autisme en publiceerde zes boeken over autisme. *Autisme - Van begrijpen tot begeleiden* is een klassieker in het genre en werd in elf talen vertaald.